

1. 12. 2010

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Náhradní autorské odměny ve světle poslední judikatury Soudního dvora Evropské unie

Soudní dvůr Evropské unie (dále jen ‚SDEU‘) vydal dne 21. října 2010 rozsudek ve věci C-467/08 (dále jen ‚rozsudek‘), kterým vykládá některá ustanovení směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/29/ES ze dne 22. května 2001 o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti (dále jen ‚směrnice 2001/29/ES‘).

SDEU řešil předběžné otázky plynoucí ze sporu mezi společnostmi Padawan SL a španělským Sociedad General de Autores y Editores de Espana (španělský kolektivní správce). Předmětem sporu byl poplatek za soukromé rozmnožování autorského díla (dále jen ‚poplatek‘), který měla společnost údajně povinnost uhradit kolektivnímu správci za CD-R, CD-RW, DVD-R a přehrávače souborů MP3, které uváděla na trh.

Nás bude zajímat hlavně jedna z předběžných otázek předložených SDEU příslušným španělským soudem v souladu s čl. 267 Smlouvy o fungování Evropské unie a to, jestli v případě, kdy *„...se členský stát rozhodne pro systém ‚poplatků‘ za soukromé rozmnožování, je v souladu s pojmem ‚spravedlivá odměna‘ uplatnění uvedeného ‚poplatku‘ bez rozdílu vůči podnikům a podnikatelským subjektům, které zjevně nabývají tyto přístroje a nosiče pro digitální rozmnožování za jiným účelem než k soukromému rozmnožování.“*

Výklad směrnice 2001/29/ES

Abychom lépe pochopili zmíněný rozsudek, musíme se nejdříve podívat na ustanovení směrnice 2001/29/ES a jejich transpozici do českého právního řádu.

Článek 2 směrnice 2001/29/ES stanoví obecné pravidlo, podle kterého mají majitelé autorských práv (tj. i osoby odlišné od autorů) výlučné právo udělit svolení k užití chráněného autorského díla, k němuž mají autorská práva (a i s tím spojené právo na autorskou licenční, případně podlicenční odměnu). Dále čl. 5 odst.2 písm. b) směrnice 2001/29/ES dává možnost členskému státu stanovit si výjimky z tohoto obecného pravidla[1], tj. možnost legislativně zakotvit situace, kdy není potřebné svolení majitele autorských práv k užití chráněného autorského díla třetí osobou[2]. Tato výjimka musí být ovšem nutně provázena udělením tzv. spravedlivé, neboli náhradní odměny majitelům autorských práv (v ČR tuto odměnu vyplácí kolektivní správce z vybraných poplatků od povinných osob, viz níže), která má suplovat řádnou autorskou licenční odměnu.

Česká republika transponovala do českého právního řádu obě ustanovení směrnice 2001/29/ES (srov. §§ 10, 12, 30 a 25 zákona č. [121/2000](#) Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (dále jen ‚AZ‘)).

Zmíněné ustanovení čl. 5 odst. 2 písm. b) směrnice 2001/29/ES je fakultativní, tj. členský stát jej může (ale nemusí) transponovat. Ovšem v případě, že se členský stát rozhodne kladně, musí provést transpozici v celém rozsahu daného ustanovení. Zároveň má členský stát povinnost aplikovat toto

ustanovení restriktivně, jelikož se jedná o výjimku z obecného pravidla (limitaci aplikace této výjimky předpokládá i čl. 5 odst. 5 směrnice 2001/29/ES). Z výše uvedeného tedy plyne, že zvolí-li si členský stát transpozici předmětného ustanovení čl. 5 směrnice 2001/29/ES, může danou výjimku aplikovat pouze tehdy, jedná-li se o rozmnoženinu vytvořenou fyzickou osobou, a to jen pro její soukromé užití a pro účely, které nejsou přímo nebo nepřímo komerční. Vycházíme-li z přísně jazykového výkladu směrnice 2001/29/ES, museli bychom dbát na dodržení obou podmínek dané výjimky kumulativně, tj. vždy by musel být naplněn jak požadavek soukromého užití, tak i požadavek jiného než přímo nebo nepřímo komerčního účelu.

Nicméně v situacích, kdy jsou překročeny meze výjimky, nemůže kolektivní správce legitimně vybírat poplatky od tzv. povinných osob[3]. Předpokládá se totiž, že osoby, které si pořídí od povinných osob příslušné vybavení, přístroje anebo nosiče (dále jen „zařízení“)[4] pro své podnikání, mají uzavřenou autorskou licenční smlouvu s majitelem autorských práv, aby mohly chráněné autorské dílo rozmnožovat (tj. vzniká důvodný předpoklad, že takovýto majitel autorských práv již dostal řádnou autorskou licenční odměnu za užití autorského díla a není proto potřeba poskytovat mu náhradní odměnu od kolektivního správce).

Limitovanou aplikaci čl. 5 odst. 2 písm. b) směrnice 2001/29/ES umocňuje i čl. 5 odst. 5 tamtéž, který stanoví, že výjimku lze použít „*pouze ve zvláštních případech které nejsou v rozporu s běžným způsobem užití díla nebo jiného předmětu ochrany a nejsou jimi nepřiměřeně dotčeny oprávněné zájmy nositele práv.*“ (srov. § 29 AZ). Znamená to, že i když budou splněny podmínky dle čl. 5 odst. 2 písm. b) směrnice 2001/29/ES, měly by být teoreticky naplněny ještě i požadavky dle čl. 5 odst. 5 tamtéž.

Na základě výše uvedeného se domnívám, že teoreticky ještě před tím, než bude kolektivní správce požadovat od povinných osob zaplacení poplatku jako formu „spravedlivé odměny“ pro majitele autorských práv, musí pečlivě ad hoc zkoumat, jestli je vůbec legitimní takový poplatek požadovat.

Směrnice 2001/29/ES z pohledu rozsudku

Při transpozici směrnice 2001/29/ES však nelze vycházet pouze z jejího gramatického a jazykového výkladu, ale musíme ji interpretovat ve světle rozsudku. Rozsudek vykládá zejména čl. 5 odst. 2 písm. b) směrnice 2001/29/ES. Podstatné jsou hlavně jeho body 51, 52, 53, 54, 56 a 59.

V první řadě je třeba upozornit, že tam, kde směrnice 2001/29/ES mluví o vytvoření rozmnoženin fyzickou osobou pro soukromé užití a pro účely, které nejsou přímo ani nepřímo komerční, rozsudek používá pouze pojmy jako „soukromé rozmnožování“, „soukromý uživatel“ anebo poskytnutí zařízení fyzickým osobám „k soukromým účelům“. Přičemž všechny tyto pojmy pokládá rozsudek za synonyma. Lze se tedy domnívat, že není nutné držet se přísného jazykového výkladu směrnice 2001/29/ES, který požaduje kumulativní naplnění požadavku vytvoření rozmnoženin fyzickou osobou pro **soukromé užití** a zároveň pro **účely, které nejsou přímo ani nepřímo komerční**. Ve světle rozsudku se zdá, že tyto dvě kumulativní podmínky stanovené směrnicí 2001/29/ES jsou pouze vyjádřením jediného požadavku, a to, že má-li se použít zmíněná výjimka, musí si fyzická osoba vytvořit a uchovávat rozmnoženiny autorského díla (prostřednictvím různých zařízení) pouze s cílem užívat je soukromě.

Domnívám se, že SDEU pokládá za důležité rozlišování mezi třetími osobami-koncovými uživateli, které si od povinných osob zařízení pořizují. SDEU logicky totiž předpokládá, že má-li zařízení takové vlastnosti, které je zjevně předurčují k profesionálnímu (tj. nikoli primárně soukromému) využití a zároveň nebyly poskytnuty soukromým uživatelům (tj. k soukromým účelům), nelze legitimně žádat od povinných osob, aby za ně platily poplatky kolektivnímu správci (srov. bod 59 rozsudku).

SDEU dále konstatuje, že pořídí-li si koncový soukromý uživatel zařízení (zřejmě bez ohledu na jeho zjevné technické parametry) od povinné osoby, „není nutné prokazovat, že tyto fyzické osoby (koncoví uživatelé) pomocí předmětného zařízení skutečně pořizovaly rozmnoženiny pro soukromé užití, a že tak způsobily újmu autorovi chráněného díla.“ (srov. bod 54 rozsudku). Platí zde domněnka pořizování rozmnoženin autorského díla pro soukromé účely. Za poskytnutí takového zařízení je legitimní požadovat od povinných osob zaplacení poplatku kolektivnímu správci.

Dle bodu 56 rozsudku „...pouhá schopnost tohoto vybavení či těchto přístrojů pořizovat rozmnoženiny postačí k tomu, aby bylo odůvodněno uplatnění poplatku za soukromé rozmnožování, ALE za podmínky, že uvedené vybavení či přístroje byly poskytnuty fyzickým osobám jakožto soukromým uživatelům.“

Summa summarum kolektivní správce by měl při výběru poplatků od povinných osob dbát na rozlišování mezi osobami, které si jako koncoví uživatelé příslušné zařízení od povinných osob pořizují. Takováto diferenciací ze strany kolektivního správce je žádoucí také proto, že povinnost platit poplatek přenáší povinná osoba naprosto oprávněně na koncového uživatele, a to formou navýšené kupní ceny zařízení.

České právní předpisy, směrnice 2001/29/ES a rozsudek

V českém právu tuto oblast upravuje AZ a vyhláška č. [488/2006](#) Sb., kterou se stanoví typy přístrojů k zhotovování rozmnoženin, typy nenahraných nosičů záznamů a výše paušálních odměn (dále jen ‚vyhláška‘). Kolektivní správce vybírá od stanovených povinných osob poplatky pouze za určité, ve vyhlášce stanovené, zařízení. Zařízení podle §§ 4, 5 a 6 vyhlášky lze teoreticky použít jak pro soukromé, tak pro podnikatelské záměry. Ani AZ, ani vyhláška neupravují skutečnost, že by se vybírání poplatků kolektivním správcem mělo provádět s ohledem na osoby, které si předmětná zařízení od povinných osob pořizují.

Podle § 25 odst. 6 AZ musí povinné osoby předkládat příslušnému kolektivnímu správci dvakrát ročně informace o skutečnostech rozhodných pro výši náhradní odměny, zejména o druhu a počtu prodaných, dovezených nebo přijatých přístrojů k zhotovování rozmnoženin záznamů a nenahraných nosičů záznamů. Nikde se ovšem nestanoví závazek, aby povinné osoby v těchto informacích zahrnovaly i údaje o počtu zařízení, která byla prodána osobám pro jejich soukromé účely. Tím podle českých právních předpisů dochází k paušálnímu vybírání náhradních odměn od povinných osob kolektivním správcem za prodej určitých typů zařízení, bez ohledu na charakter koncového uživatele.

Závěr

De lege ferenda se proto domnívám, že by bylo žádoucí doplnit AZ (a následně vhodně novelizovat i vyhlášku) o povinnost povinných osob předávat údaje kolektivnímu správci nejen o typech zařízení, které prodají za určité období, ale i o koncových uživateli těchto zařízení.

Mgr. Anna Valeková

[1] „2. Členské státy mohou stanovit výjimky nebo omezení práva na rozmnožování podle článku 2 v těchto případech:

b) u jakýchkoliv rozmnoženin na jakémkoliv nosiči vytvořených fyzickou osobou pro soukromé užití a pro účely, které nejsou přímo ani nepřímo komerční, a to za podmínky, že nositelé práv získají spravedlivou odměnu, která, pokud jde o dotyčné dílo nebo předmět ochrany, bere ohled na použití

nebo nepoužití technologických prostředků uvedených v článku 6;“

[2] Způsoby užití autorského díla upravuje § 12 a násl. AZ.

[3] Nejedná se o koncové uživatele, kteří si vytváří rozmnoženiny autorského díla, ale o dovozce, výrobce atd. různých druhů zařízení. Pro účely tohoto článku a s ohledem na rozsudek se budeme zabývat povinnými osobami pouze podle § 25 odst. 2 písm. a), c) a d) AZ.

[4] Pro účely tohoto článku a s ohledem na rozsudek se budeme zabývat pouze zařízeními k zhotovování rozmnoženin záznamů a nenahranými nosiči záznamů.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Návrh nového zákona o digitální ekonomice](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 30.: Jednání za s.r.o. – zápis jednatelského oprávnění do obchodního rejstříku](#)
- [Předběžné opatření a další instituty k ochraně věřitelů při přeměnách](#)
- [Promlčení zápůjčky bez určení splatnosti v judikatuře Nejvyššího soudu](#)
- [Rozvod s mezinárodním prvkem a související otázky péče o děti a výživného](#)
- [Příkaz a příkaz na místě v přestupkovém řízení vedeném orgány inspekce práce](#)
- [Letiště a letecké stavby](#)
- [Problematické aspekty změn v úpravě odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku](#)
- [Autonomní mobilita optikou české legislativy. Kdy se na silnicích dočkáme vozidel bez řidiče?](#)
- [Rodičovská odpovědnost po novele občanského zákoníku: Jak nové principy rovnosti, spolupráce a ochrany dítěte mění praxi soudů a rodin](#)
- [Lhůta a povinnosti při vyrozumění oznamovatele o výsledku posouzení oznámení](#)